

METAECOLOGIA – O NOUĂ ȘTIINȚĂ ?

Dr. ing. Constantin Bândiu
Prof. dr. Viorel Soran

Ca orice organism viu, supus legilor creșterii și ale devenirii, după o perioadă de autodefinire, ecologia trece în prezent printr-un proces de integrare în peisajul științific contemporan, precizându-și strategiile și cucerind noi câmpuri de manifestare în raport cu alte științe înrudite. Una din direcțiile cele mai importante ale dezvoltării acesteia, care totodată înseamnă o extindere a perspectivelor sale este pătrunderea în domeniul culturii de tip umanist, sau a marii culturi. Încercarea de a conecta realitatea lumii obiective, sub înfățișarea ei fizico-materială, cu lumea spirituală, văzută nu doar ca o altă realitate fundamental diferită, ci ca o continuare firească și necesară a manifestărilor procesuale din natură are semnificația unei deschideri paradigmatică pe verticală, în zone mai puțin accesibile empirismul pozitivist. Se întrezărește, cu alte cuvinte, geneza unei filosofii a ecologiei, o transgresare a legilor și principiilor ei dincolo de concret, în lumea ideilor, a logosului care guvernează întreaga existență umană și extraumană. De aici și termenul recent introdus în știință, de metaecologie, respectiv o ecologie care, plecând de la studierea naturii se ridică deasupra acestei abordări, apropiindu-se de legile spiritului, în măsura în care acestea sunt inspirate și determinate de o realitate obiectiv-palpabilă. Se face în esență o ecologie după ecologie, o supraecologie, dacă vreți, în al cărei câmp de activitate intră și filosofia naturii cu orizontul ei axiologic, religios și cultural-artistic. Din această contopire sau prelungire în spiritual rezultă o serie de legități, pe care le putem sintetiza în felul următor:

1. Legile naturii, în toate sectoarele lor de manifestare, inclusiv la nivel de integrare al ecosistemelor, cuprind și omul. El este, pentru mai multe ecosisteme, o componentă esențială în circulația materiei și energiei, aflată în vârful piramidei trofice și având o poziție egală, nicidecum privilegiată în raport cu celelalte viețuitoare. Suntem departe de antropocentrismul Bibliei, cum că pământul i s-a dat omului ca să-l lucreze și să-l stăpânească. El nu este stăpânul, nu este alesul, ci un egal care se supune și colaborează cu toți partenerii săi de drum. De dragul supraviețuirii sale, omul modern este obligat să renunțe la antropocentrismul său dăunător, în favoarea noii politici ecologice, definite prin conceptul de biocentrism sau ecocentrism.

2. Prin modul său de organizare și funcționare, natura se situează deasupra categoriilor de bine și rău, iar frumosul nu este pentru aceasta scop, ci doar rezultanta sau consecința firească a unei armonii pe care mintea omenească nu o poate cuprinde în întregime. Evenimentele dure, de o extremă violență din punctul de vedere strict uman, care se petrec în interiorul populațiilor și ecosistemelor din biosferă, în scopul asigurării supraviețuirii diferitelor componente ale acestora nu se împacă și nu pot fi totdeauna acceptate de normele conduitei umane. În natură, ele sunt însă necesare și admise pentru că altfel nu s-ar putea asigura homeostazia și perenitatea formelor de viață existente. Metaforic vorbind, privită din interior, viața ecosistemelor ni se înfățișează asemenea unui neîntrerupt „război”, iar observată din exterior pare similară unei armonii și muzici stelare. În calitatea noastră de

oameni întregim viața afectivă cu rigoarea logică și nu putem fi de acord cu războiul, deși uneori îl facem uitând că războiul din natură, „al tuturor împotriva tuturor” este un proces complementar și echilibrator, de altă factură decât cel din societatea umană.

În natură, competiția uneori dură pentru spațiul ecologic și energia pe care aceasta o oferă este condiție a supraviețuirii, fiind de aceea de neevitat. Antinomia bine-rău este posibilă numai în societatea umană, nu și în natură unde lucrurile sunt clare: nu există decât necesitate. Tot ce noi oamenii catalogăm drept bine și rău se află în afară, dincolo de granițele naturii genuine și această distincție nu servește vieții în sens biologic, ci numai înălțării omului pe o altă treaptă existențială.

3. Examinat pe termen scurt, la scară umană, scopul naturii este acela de a conserva, de a întreține și de a reechilibra formele de manifestare a vieții, existente și aflate într-o permanentă interacțiune cu natura nevie. O astfel de procesualitate nu se potrivește cu scopurile omului, care țintesc spre o eternă mișcare, urmată de perfecționarea în ordinea morală. Natura, pe scurtul interval al vieții indivizilor din cele „mai felurite specii, pare a fi statică, conservatoare, limitată, împotrivindu-se degradării și antropizării. Prin activitatea sa culturală, omul întrece natura sălbatică și natura proprie biologiei sale, creînd forme inexistente în natură sau le continuă mult retușate pe cele naturale, în scopul desmărginirii sale din condiția de prizonier într-un univers nelimitat și necunoscut. În această parte a cosmosului omul este deci un factor activ, în mișcare spre orizonturile nemărginite ale cunoașterii și perpetuei sale perfecționări.

Pe scara geologică a timpului, care se măsoară cu milioane de ani, mișcarea naturii spre perfecționare este și ea un fapt dovedit, dar conținutul acesteia pare a fi pur material. Numai omul poate îngemăna materia cu nemateria, dând forme și conținut unor valori aparent inutile evoluției.

4. În mișcarea sa spre mai bine și mai frumos, omul nu poate face abstracție de factorii din ambianța sa fizică în care, datorită condiționării sale biologice, sălășluiește. De aici porcede dubla natură sau valență a omului: una fizică, dominată de natura de care este strict dependent și una psihică, rezultat al creativității sale proprii. Aceasta din urmă reprezintă proiecția în afară a orizontului său interior, ce se materializează în cultură, sub forma producțiilor artistice, filozofice, mitologice, religioase, tehnologice etc. Cum toate aceste îndeletniciri generate de spirit au ca punct de plecare natura fizică sau biologică a omului, se poate afirma că prin cultură făptura cugetătoare creează o metafizică, deci fizica de esență spirituală după fizică. Prin urmare, astăzi ne găsim în situația că prin știință - care este tot o formă de cultură - să ajungem la metaecologie, respectiv la o ecologie de după ecologie, în ordine filosofică. Aceasta nu înseamnă o metaecologie pe care o înțelegem ca pe o extindere a ecologiei înspre și în sfera altor științe ale naturii, pe un plan epistemologic orizontal. Distincția pe care o facem este, prin urmare, de sens al mișcării: părăsind adâncurile materiei ne ridicăm spre spațiile inponderabile și eterice ale nemateriei, ale gândului, ale logosului. Într-un sens foarte larg; putem considera metafizica și metaecologia ca ramuri diferite ale unei științe universale, care cuprinde într-un tot unitar deopotrivă natura și omul, sub dubla sa valență, biologică și culturală. De reținut că această perspectivă este absolut umană, pentru că omul nu poate depăși condiția sa de ființă singulară în univers.

5. Perfecțiunea, vectorul principal pe care se înscrie evoluția, nu poate să nu aibă un scop. Care este acesta ? În plan uman răspunsul pare simplu, fiind cuprins în tezele de bază ale filosofiilor și religiilor : mișcarea, apropierea și chiar contopirea cu Divinitatea, Creatorul Suprem, dar și reversul, revolta și îndepărtarea de Demiurg. În planul celor văzute, relevante nouă ca natură fizică, oare care ar putea fi sensul evoluției ? Un răspuns posibil ar fi apropierea, mișcarea înspre om, deci o mișcare umanizată, urmată de înscrierea pe orbită evolutivă universală a materiei. Dar aceasta ar însemna în final dispariția materiei palpabile, care cade sub incidența simțurilor și transformarea ei într-o altă realitate, care ar ține, în esența

de Cuvânt, prin care se exprimă atât Divinul, cât și omul, înnobilându-l pe om. Este vorba aici de crearea unui univers paralel, cel al cuvintelor, care relevă într-o formă palidă (prin metafore și analogii) realitățile universului material și spiritual. Acest al doilea univers al cuvintelor constituie cea mai fragilă arhitectură din câte există, fiindcă înțelesul (încărcătura semiotică) cuvintelor se află într-o permanentă schimbare. Sunt puse față în față două universuri în schimbare: cel real, cu transformările lui lente și cel al verbului, cu modificările rapide ale sensurilor și relațiilor.

Cele două lumi paralele nu coexistă, ci se află într-un permanent dialog. Trei sunt punctele principale de legătură dintre acestea, care în viziune metafizică reprezintă coloana de rezistență pe care se sprijină Templul Lumii: Adevărul, Binele, Frumosul. Sunt concepte cu o extraordinară valoare și rezonanță etică, atât aici, în lumea materialității, cât și dincolo, în lumea spiritualității. Transferul la care ne referim nu este prin urmare dematerializare, respectiv neantizare, ci înălțare, trecere în planuri superioare ale existenței.

Concluzia este importantă, dar pentru a o accepta trebuie să admitem că există o "intelligență a materiei", care supraveghează procesele ei interne și externe, le armonizează cu scopurile evoluției și asigură mișcarea de la inferior la superior, de la dens eteric, de la material la imaterial, de la faptă la gând etc., tinzând în final, la purificarea tuturor formelor de existență. Scopul naturii este deci același cu al omului și divinului, constând în „sporirea inteligenței și informației universale”.

Prin aceasta, însăși evoluția capătă un sens suprem, întrucât cuprinde în mersul ei toată creația substanțială, energetică și informațională (spirituală). În acest tablou general, natura fizică trebuie văzută ca fiind o treaptă, prima prin care se realizează scopurile creației, care urmărește creșterea, perfecționarea, înălțarea și generalizarea binelui în lume. Potrivit filosofiei lui Platon, ca și hristologiei în formele ei cele mai pure, acest bine nu poate fi separat de frumos, el este tot una cu frumosul. Deci suntem făcuți, tindem și trebuie să ne străduim în realizarea unei lumi mai bune și mai frumoase, care în același timp este și cea mai adevărată.

6. În urma acestor precizări, străduințele noastre de a expune scopurile metaecologiei devin mai ușoare. Ca ecologi, trebuie să milităm pentru a păstra și dispune de cât mai multe ecosisteme bine organizate, stabile, eficiente și perfect funcționale. Ele constituie unicele fundamente viabile pentru existența și menținerea unei ecosfere curate, sănătoase și totodată plăcute pentru om și celelalte viețuitoare, asemănătoare cu cea care a precedat omul civilizației actuale și a intrat în miturile creației. Acest lucru este posibil, dar numai în măsura în care făptura cugetătoare numită om renunță la privilegiul egoist de a se afla deasupra naturii și înțelege să se integreze în ritmurile naturale ca un veritabil partener de drum și nu ca un pretins stăpân absolut.

O condiție esențială pentru reușita reintegrării sale în biosferă este ca omul să participe la edificarea ecosferei nu numai ca ființă biologică, ci și prin întreaga sa activitate intelectuală, prin producțiile sale tehnice și spirituale. Cum aceste producții posedă o anumită amprentă geografică și etnică, fiecare popor și fiecare grup social având un anumit specific în manifestările sale artistice, intelectuale și economice, metaecologia chemată să le studieze, primește și caracteristicile unei ecologii culturale. Aceste două discipline nu se confundă însă, datorită faptului că sfera de cunoaștere a metaecologiei este mai largă, abordând într-o manieră proprie și acele aspecte care nu au legătură directă cu fenomenele naturale, dar le reflectă în gândire, limbaj și producțiile artistice. De asemenea, în discuție ar putea fi luată în considerare bioetica, o nouă disciplină morală care-și extinde preocupările și asupra relațiilor om-natură. Scopul este salvarea materială a "trestiei gânditoare" de naufragiul propriilor sale greșeli privind modul în care gospodărește planeta pe care trăiește. Făcând un pas mai departe, metaecologia pune accentul și pe salvarea spirituală a omului, creînd premisele inițierii unui dialog cu legile divinului, dar într-o strânsă corelație cu legile care guvernează

natura, prin mijlocirea căreia de fapt el ființează. Sub aspect metaforic, metaecologia poate fi și o terapie a sufletului, prin care se încearcă o întărire și o vindecare a omului de angoase și alienare. Arsenalul metaecologiei ar cuprinde prin urmare și metodele și percepțiile etice rezultate din aplecarea atentă asupra naturii ingenu și nealterate care mai există. Reintegrarea omului în natură, prin acceptarea "democrației biocentrice" devine astfel unul din principalele obiective ale metaecologiei.

7. Disciplină holistică prin excelență, metaecologia nu rămâne totuși în afara altor discipline înrudite și paralele; ci trimite razele ei spre acestea, invitându-le la colaborare. Una dintre cele mai importante discipline cooperante, care poate contribui la dezvoltarea metaecologiei în diverse planuri este și ecologia forestieră. Aici se regăsesc multe principii de bază ale metaecologiei, cum sunt: respectul și drepturi egale pentru ceilalți parteneri de drum ai omului (așa numita "democrație biocentrică"), conservarea nealterată a valorilor naturale, conservarea mediului de viață specific fiecărei specii și tip de ecosistem, păstrarea pădurilor în stare de maximă funcționalitate, apărarea acestora de boli și agresiuni, potențarea capacității pădurilor de a fi creatoare a ecosistemelor și mediilor de viață, asigurarea unei bune reprezentabilități a spațiului împădurit în raport cu celelalte comunități vegetale și, ca un corolar al acestor cerințe, menținerea și investirea pădurilor cu un adaus de frumusețe și forță etico-socială. Pădurea se constituie astfel într-o matrice maternă, capabilă să ofere oamenilor posibilitatea de a regăsi și reitera miturile copilăriei, respectiv pentru a respira și gusta din puritatea și fericirea orizonturilor spațiale originale, de la începuturi.

Cu aceasta intrăm de fapt în problemele fascinante ale esteticilor, în domeniul silvocaliei, care militează pentru relevarea frumosului peisajelor forestiere, ca fundament al unei mai bune și mai co-înțelegeri a relațiilor om-natură.

Summary

Metaecology, a new marginal science

Through the metaecology it is tried the creation of a philosophy of the nature, which involve the transgression of the positivist ecology laws and principles beyond the concrete world, in the ideas and logos universe. From this prolongation in the spiritual world results a series of laws as follows:

a. the human being is an actual being and an integral part of the nature, as a biological part, but he is creating an other world through culture, one of ideas and logos in which he is sovereign;

b. in his world, the man obeys the moral law and opposes debasement of spirit. This is different from the palpable nature, for which the categories as good, beautiful and truthfulness do not exist, the nature being beside of these.